

היכלי תורה

שיעורי תורה

החומר בעלון מתוך
מתיבתא
הגמרא של לומדי
הדף היומי

יום וערש"ק פרשת וארא כד טבת תשע"א ♦ דף היומי בבלי: זבחים נא ירושלמי: מעשר חלה יז

בהתכנסות רבת הוד בראשות גדולי ומאורי ישראל שליט"א:

התלכדות יחד שבטי ישראל לכבודה של תורה ב'מעמד הירושלמי - מהדורת פריעדמאן' שעל ידי 'ממלכת התורה - עוז והדר'

היה חסרון של מהדורה מסודרת ומפוארת שתגיש את התלמוד הירושלמי ערוך ומסודר. 'ממלכת התורה - עוז והדר' נטלה על שכמה את המשימה הקדושה להחזיר את התלמוד הירושלמי ברוב פאר והדר. במלאכת קודש זו חברו יחדיו הגה"צ רבי יהושע לייפער שליט"א נשיא 'ממלכת התורה - עוז והדר' ואיתו עימו הנדיב הדגול והחשוב הרב חיים הערש פריעדמאן הי"ו ממונטריאול שבקנדה.

האירוע הגדול נועד להציג בפני כלל ישראל ולברך על המוגמר בהשלמת כרך הראשון הענק של סדר זרעים בתלמוד הירושלמי. המהדורה החדשה והמפוארת מציגה סידור מחודש ומרהיב עין של דף הגמרא, באותיות מאירות וברורות. רבבות טעויות נוכשו וסוקלו, כל המפרשים עברו עריכה מחדש ונדפסו באותיות מאירות עיניים. אל המהדורה החדשה נאספו כעומר גורנה, דברי רבותינו הראשונים מספריהם בכל מקצועות התורה אל מדור מיוחד המסדר את משנתם. על הגליון עצמו הודפס פירושו הבהיר והשוטף של הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א. פירוש זה, כפי שהעיד עליו המחבר, נוסד על אדני פירושי מפרשי התלמוד הירושלמי.

את האירוע הנעימה תזמורתו המורחבת של ר' ראובן בנט, עם מקהלת 'רננו חסידים' בניצוחו של הר"ר חיים בנט, ועמם מיטב בעלי המנגנים ומטיבי השיר, אשר רוממו והלהיבו את הקהל בשמחה לכבודה של תורה. הם ביצעו שירים חדשים שהולחנו במיוחד לקראת האירוע, בנוסף, הושמעו במהלך המעמד פרקי שירה וזמרה ייחודיים ומרגשים, וכן פרקי חריזה ('גראמען') משובחים. אלה באו לסקור בזמר ובמלל את היצירות אשר 'ממלכת התורה - עוז והדר' בכלל ו'מהדורת פריעדמאן' בפרט. בלב השירה היו פסוקי ואמרות חז"ל בשבח לימוד התורה ו"אשריכם תלמידי חכמים שדברי תורה חביבים עליכם".

סקירה רחבה על המעמד בליווי תמונות טובא בגליון הבא א"ה.

התכנסות רבת הוד בראשות מרנן ורבנן גדולי ומאורי ישראל שליט"א, שבסיסה התלכדות מרוממת של 'יחד שבטי ישראל' המתאחדים ברצון לתת כבוד לתורה, היתה באולמי "כתר הרימון" בבני ברק, ב'מעמד הירושלמי - מהדורת פריעדמאן' שעל ידי 'ממלכת התורה - עוז והדר'.

אולם האירועים הרחב, ערוך בחן רב ובטוב טעם, היה מלא וגדוש מפה לפה, באלפי אורחים מכל קהילות הקודש ושכבות הציבור. בראשם היו אדמו"רים ורבנים אדירי התורה והיראה, ראשי ישיבות, יושבי על מדין. בקרב השולחנות ניכרו ונראו רבים ממרביצי התורה ומגידי השיעורים בתלמוד הבבלי ובתלמוד הירושלמי, לומדים ומחברי ספרים על תלמוד הירושלמי, בהם בלטו במיוחד מאות חברי מכון "עוז והדר", השוקדים על ההדרת התלמוד הירושלמי ועל עוד סדרות של ספרי יסוד חשובים המאירים את עיני עם ישראל.

האירוע הגדול נועד לתת ביטוי ציבורי והערכה והערצה, למלאכת הקודש הנפלאה של ההדרת התלמוד הירושלמי בעריכה חדשה ומתוקנת של 'מהדורת פריעדמאן' מבית היוצר הגדול של 'ממלכת התורה - עוז והדר'. 'מהדורת פריעדמאן' זוכה להערצה מרובה בקרב לומדי התלמוד הבבלי. הש"ס הבבלי במהדורה מיוחדת ומזוקקת זו, התקבלה בהתלהבות רבה.

בכלל ישראל ניכרה שאיפה רבה לפעולה דומה גם בתלמוד הירושלמי. בשלושים השנה האחרונות, מאז שנת תש"מ, קמה התעוררות רבתי ללימוד התלמוד הירושלמי. היא באה במיוחד מאז קריאתו המפורסמת במעמד הכנסיה הגדולה הששית של אגודת ישראל של כ"ק מרן אדמו"ר ה"לב שמחה" מגור ז"ע להקדיש זמן ללמוד בתלמוד הירושלמי, אשר נתקבלה כתקנת לימוד הדף היומי בירושלמי, בנוסף ללימוד הדף היומי בתלמוד הבבלי.

עשרות ספרים, חיבורים ופירושים יצאו מאז לאור. אולם ניכר

אין מעבירים על המצות כשדוחה זמנה

בטורי אבן (מגילה ו: ד"ה מסתבר) כתב, שאין אומרים אין מעבירים על המצות אלא כשיש לפני שתי מצות שיש לו לעשות, שהמצוה שפוגע בה תחילה יש להקדימה, אבל כשיש לפניו מצוה אחת שזמנה נמשך זמן רב, מותר לו לדחות אותה לסוף זמנה ואין בכך אלא משום 'זריזים מקדימים למצות', ומה שנתקשו התוספות בסוגייתנו [ובמגילה (שם)] מדוע בשפיכת השיריים ביסוד מערבי אין משום אין מעבירים על המצות, והרי בזה הוא מצוה אחת, היינו משום שכאשר הוא יוצא מההיכל הוא פוגע ביסוד מערבי, ולכן אם לא ישפוך שם את הדם הרי הוא מעביר על המקום, וגם בהעברה על המקום שבו ניתן לעשות את המצוה יש משום אין מעבירין על המצות, אבל בהעברה על הזמן בלבד אין משום אין מעבירין.

אולם באבני נזר (שו"ת או"ח סי' תקו) כתב, שגם בהעברה על הזמן שדוחה את קיום המצוה יש בזה משום אין מעבירין על המצות, כמו בא במכילתא (בא מס' דפסחא פ"ט) 'ושמרתם את המצות' (שמות יב יז) אל תקרי את המצות אלא את המצוות, כדרך שאין מחמיצים את המצות כך אין מחמיצים את המצוות, אלא אם באה לידיך עשה אותה מיד, ומכאן למדו חז"ל הדין של 'אין מעבירין על המצות' (ראה רש"י יומא לג. ד"ה אין) הרי לפנינו שעיקר הדין של אין מעבירין על המצות נאמר גם בדחיית מצוה אחת לסוף זמנה. וכתב שיש לחלק בין דוחה ליום אחד שבו נחשב למעביר על המצוה, לבין אם דוחה ללאחר שעה, שכל היום נחשב לזמן אחד ואינו מעביר המצוה מזמן אחד לזמן אחר, ולכן אינו נחשב למעביר את המצוה שעדיין המצוה בזמנה עומדת, ואין בזה אלא משום 'זריזים מקדימים למצות'.

והנה במסכת שבת (כג.) מבואר, שהרואה נר חנוכה מברך 'שעשה ניסים לאבותינו', וכתב השולחן ערוך (או"ח סי' תרעו ס"ג) שהיינו דווקא למי שאינו עתיד להדליק באותו לילה, כיון שאם מדליק אחר כך יוכל לברך בשעת ההדלקה, אך ברש"י (שם ד"ה הרואה) כתב, שלא הוזקקה ברכה זו אלא למי שלא הדליק בביתו 'עדיין', או ליושב בספינה, משמע מדבריו שאף אם ידליק לאחר זמן צריך לברך על הראיה. ובאבני נזר (שם) כתב על פי דרכו, שהעיקר כפירוש רש"י שיש לברך כשרואה אף על פי שידליק אחר כך, משום שאין מעבירין על המצות [ואף שהוא באותו יום, מכל מקום היות ויש זמן בינתיים שלא יוכל לברך נחשבים לשני זמנים ואסור לדחות המצוה מזמן לזמן].

אולם הריטב"א (שבת כג.) [עדיין לא נדפס בזמן האבני נזר] כתב, שאף על פי שאכן יש משום אין מעבירין על המצות כשדוחה את הברכה לשעת ההדלקה, מותר להעביר את המצוה בכדי לעשותה באופן יותר מהודר, ועל כן יש להמתין עם הברכה לזמן שבו ידליק.

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757

מדוע מפסיקים בהלל באמצע פרשה

במשנתנו מבואר שבראש חודש היו מביאים שעיר חטאת, ובלבוש (או"ח סי' תכב ס"ג) כתב, שקרבן ראש חודש מכפר על התינוקות שלא תיפול אסכרה עליהם, וכתב במטה משה (סי' תקכד) שזה מה שאומרים בתפילה 'זמן כפרה לכל תולדותם', שראש חודש הוא זמן כפרה על התולדות, התינוקות. וכתב הלבוש שמתעם זה מדלגים בהלל בראש חודש, שכיון שראש חודש הוא יום סליחה וכפרה על התינוקות הוא דומה קצת לראש השנה ויום הכיפורים שהם ימי דין ואין אומרים בהם הלל, לכך אין אומרים בו שירה גמורה.

בשפת אמת (תענית כח: ד"ה בתוס') העיר על המנהג לדלג בהלל באמצע המזמורים, [ומחלקים מזמורים שהם שלמים בתהלים], שהרי כל פרשה שלא פסק בה משה רבינו, אין אנו מפסיקים בה (ברכות יב:), והוא הדין בכתובים (עי' מג"א סי' נא סק"ט, סי' תכב סק"ז), והיו יכולים להתקין שידלגו פרק שלם. ובתפארת צבי (שו"ת סי' יד) כתב ליישב, שאסרו רק להפסיק אחר שהתחילו את הפרשה, אבל להתחיל מאמצע המזמור מותר. ובדברי יהושע (שו"ת ח"ב סי' יח) כתב לתרץ על פי זה כמה מנהגים.

והנה בברכות (שם) אכן הובא כל 'פרשה' דפסקה [שהפסיק בה] משה רבינו פסקין [מותר להפסיק בה], דלא פסקה משה רבינו לא פסקין, אולם במסכת מגילה (כד.) ובתענית (כו:): אמרו בגמרא כל 'פסוקי' דלא פסקיה וכו', דהיינו שרק באמצע פסוק אין להפסיק, אבל באמצע פרשה מותר להפסיק. אך בביאור הגר"א (או"ח סי' סה ס"ג) כתב לענין הנכנס לבית הכנסת ומצא ציבור קורין קריאת שמע, שצריך מן הדין לקרוא עמהם כל הפרשה, וכתב בדת תורה (שם ס"ב) שהוא מטעם שכל פרשה שלא פסק בה משה רבינו אין מפסיקים בה, וכגירסת הגמרא בברכות. [אך מפשטות דברי הגר"א וכן נראה מהמשנה ברורה (שם סק"י), שדעת הגר"א שצריך לקרוא עמהם כל הפרשיות של קריאת שמע, ומטעם שלא יראה כאילו אינו רוצה לקבל עול מלכות שמים].

ובערוגת הבושם (שו"ת או"ח סי' כב) נשאל בענין סתירת הסוגיות, אם יש איסור להפסיק באמצע פרשה או שרק באמצע פסוק יש איסור, וכתב ליישב, שמעיקר הדין אין איסור להפסיק כי אם באמצע פסוק, אך מכיון שאין אנו בקיאים בחלוקת הפסוקים כראוי (עי' קידושין ל.), לכך אנו חוששים להפסיק באמצע פרשה שמא נפסיק באמצע פסוק, ועל פי זה כתב למעשה שכאשר עושים הוספות בקריאת התורה צריך להיזהר להפסיק דווקא במקום פרשה פתוחה או סתומה, שאין להפסיק באמצע פרשה כמו בא בברכות (שם), ומה שמפסיקים לז' קרואים גם שלא בסוף פרשה, היינו משום שבקיאים שהפסקות אלו אינם באמצע פסוק. והמהרש"ם (שו"ת ח"ג סי' שנט) כתב בשם הגר"ח ברלין שפרשה היינו ענין, ולכן במקום שהמשך הפרשה הוא ענין אחר מותר להפסיק.

ובדברי חיים (שו"ת יו"ד ח"ב סי' ס) כתב לענין הפסק בכתובים, שיש בזה מבוכה גדולה בין הפוסקים, שבגמרא משמע שאין לפסוק פרשה ולא פסוק, ומצינו כמה פעמים שאנו מפסיקים, והרבה תירוצים נאמרו, ואין זה כלל ברור והנח לישראל אם אינם נביאים בני נביאים המה (ירושלמי שבת פ"ט ה"א), ואם ההלכה רופפת בידך הלך אחר המנהג.

הנחת המיטה בין צפון לדרום

במסכת ברכות (ה: מובא, אבא בנימין אומר על שני דברים הייתי מצטער, על תפילתי שתהא לפני מיטתי, ועל מיטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום, וכן אמרו שם אמר רבי חמא ברבי חנינא אמר רבי יצחק, כל הנותן מיטתו בין צפון לדרום יהיו לו בנים זכרים.

ובביאור נתינת המיטה בין צפון לדרום ביאר רש"י (ד"ה צפון) ראשה ומרגלותיה זה לצפון וזה לדרום, שכוונת הגמרא היא שלא יהיה בין מזרח למערב משום שהשכינה במזרח או במערב, וכן פסק השולחן ערוך (או"ח סי' ג ס"ו). אולם הרמ"ע מפאנו (שו"ת סי' ג) פירש על פי דברי הזוהר (ח"ג במדבר ק"ח): שכוונת הגמרא היא שרוחב המיטה יהיה בין צפון לדרום, וראשה יהיה במערב, והטעם משום חשיבות צד מערב, וכיצירת אדם הראשון שראשו היה בצד מערב בבבל (סנהדרין לה:), וכתב שקרן צפונית מערבית היא החשובה ביותר, שכן אדם הראשון ראשו נברא בבבל שהיא צפונית מערבית לארץ ישראל, והביא שכן מצינו בסוגייתנו שיסוד המזבח לא היה שלם כי אם בקרן צפונית מערבית הרי שצד צפון מערב היא המועילה ביותר.

המשנה ברורה (או"ח סי' ג ס"ק יא) הביא את דברי הרמ"ע, אך כתב שמכל מקום טוב יותר לכתחילה לנהוג כשולחן ערוך, והביא מבנין של שמחה (שו"ת סי' ג) שכתב בשם הגר"א שגם כוונת הזוהר היא כפירוש רש"י בגמרא ולא כפירוש הרמ"ע.

אולם ביצועות יעקב (או"ח שם ס"ב) כתב, שאף שבכל מקום שבעלי הקבלה מחולקים עם הפוסקים הולכים אחר דברי הפוסקים, אך כאן כיון שלשון התלמוד אינו מוכרע, והנותן מיטתו בין צפון לדרום יותר נראה על רוחב המיטה, ודברי הזוהר מפורשים, על כן הנותן מיטתו שראשה יהיה למערב ומרגלותיה למזרח יפה הוא עושה, וכן כתב בשאלת יעב"ץ (שו"ת ח"א סי' מז) שבמקום שדברי התלמוד סתומים וחתומים וסובלים פירושים שונים, והמפרשים נדחקו אל קיר הבנתם לפרשו על פי סברתם ולא ידעו מהזוהר כלום, הרי אינם חולקים על הזוהר שהרי לא ראו דבריו, וזכינו שהזוהר מפרש פירוש אחר בדברי הגמרא ולא כחולק אלא כמפרש לשון הגמרא הסתום, אחר שלשון הגמרא סובל פירושו יותר יש לנו לקבלו מדעת המפרשים, והביא שכן נהג אביו בעל החכם צבי. וכן הכריע למעשה בבנין עולם (שו"ת סי' ב).

ובארצות החיים (או"ח סי' ג המאיר לארץ ס"ק מח) כתב, שאם יניח ראש המיטה בקרן מערבית צפונית שהיא הקרן המעולה שבצדדים, וכמו שכתב הרמ"ע ויש לזה סמך מסוגייתנו, יצא ידי שתי הדעות, ולכך עדיף להניח המיטה באופן זה.

בעולת תמיד (או"ח שם ס"ז) כתב שהיות שנחלקו בזה הדעות, העושה כדעה זו עושה כהוגן וכן העושה כדעה השניה. ובשיירי כנסת הגדולה (הגב"י ס"ד) כתב, שעכשיו אין נזהרים בכך כלל, כיון שאין אנו יודעים אם לנהוג כהזוהר או כהגמרא ולכך לא הקפידו בכך.

היכן עדיף לדור בצפת או בירושלים

בחסד לאברהם (אזולאי, מעין ג נהר יג) כתב במעלתה של העיר צפת שהיא רומזת למידת נצח, ובמספר קטן היא כמנין השם אהי"ה לרמוז שמתנהגים עם הדר בו ב"ג מידות הרחמים שיוצאים משם זה, ועל כן העיר צפת היא מן ערי המקלט להציל נפשות, וגם צפת הוא בגמטריא קטנה כ"א, ועם הכולל הוא כ"ב כנגד כ"ב אותיות התורה, לרמז שצפת היא מוכנת ומזומנת להשיג בה סוד עומקה של התורה וסודותיה, כי אין אור זך בכל ארץ ישראל כמו אור צפת, וסיים שכל הדר בעיר צפת יש לו יתרון על כל שאר ערי ארץ ישראל, והנקבר שם, בעבור שהוא מקום גבוה ואוירו זך ונקי יותר מכל שאר ערי ארץ ישראל, במהרה שט נפשו ופורח למקום מערת המכפלה כדי לעבור משם לגן עדן התחתון.

ובחתם סופר (שו"ת יו"ד סי' רלד) כתב, שודאי מה שכתב החסד לאברהם במעלת צפת נגד כל ערי ארץ ישראל, היינו חוץ מירושלים, שחלילה להעלות על הדעת שקדושת שום עיר היא יותר מירושלים, וכתב שיש לפקפק לומר שבזמן שביית המקדש היה קיים היתה ירושלים עדיפה, ועכשיו צפת עדיפה, אבל חלילה לומר כן, ואיך יצויר שצפת היא גבוהה מירושלים ואוירה טוב מירושלים כמ"ש בחסד לאברהם, והרי מקרא מפורש (דברים יז ח) 'וקמת ועלית אל המקום', מכאן שגבוה בית המקדש מכל ארץ ישראל, ומטעם זה כתב שיש להקדים נתינת צדקה לתושבי ירושלים מתושבי כל הארץ וגם מאלו הדרים בעיר צפת [וראה בפניני הלכה להלן (ק"ט)]. אם גם לדרים מחוץ לחומות ירושלים יש חשיבות זו, וזאת על פי מה שכתב הברכי יוסף (יו"ד סי' רנא ס"ה) שיש להקדים בחלוקת הצדקה עושי מצוה ופועלי צדק יותר מן השאר, והישיבה בירושלים יש בה מצוה יותר מיישיבה אחרת בארץ ישראל.

וכתב לבאר, שמה שאמרו בסוגייתנו שביית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל היינו משום חשיבות מקום המקדש וירושלים, שלכאורה יש להבין מהו שאמרו 'וקמת ועלית אל המקום' מלמד שביית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל, ולכאורה אם הדבר הוא כן הרי הוא דבר הנראה לעין ונמדד בקנה, ולא שייך לומר בו לימוד מפסוק, ועוד שהאמת אינו כן שהחרמון גבוה ממנו, כמו שכתב רש"י (תהלים קלג ג), בפסוק 'כטל חרמון שיורד על הררי ציון' שחרמון גבוה, וגם העולם עשוי ככדור ובכדור לא שייך לומר גבוה ונמוך, אלא הכוונה שאם לפנינו כדור עגול ואנו מכירים בו נקודה אחת שממנה הושתת הכדור ההוא, ונתרחב משם ונתפשט ונעשה עגול כמו שהוא, וכל הפיות אליו פונים וממנו יונקים יניקת חיותם, והוא המרכז האמיתי של הכדור, אז בלי ספק מכל צד שפונים אליו נקרא עליה, לא עליה במעלת וגדולת המקום לבד, אלא עליה ממש כמי שעומד במקומו ורואה האופק שסביבו ירוד ועמוק, כיון שכל הפיות אליו פונים והכל עמוק ממנו ועולים אליו מכיון שהעולם ככדור, וזה שייך לומר שלומדים מהפסוק שמהמקום הזה הושתת העולם והכל נמוך ממנו, ודבר זה אי אפשר לאומרו על מקום אחר או על צפת, וכן יעקב אבינו אמר על ירושלים 'זה שער השמים' (בראשית כח יז), ואין ב' שערים, הרי שירושלים עדיפה.

שחיטה במיזבח

בכנסת הגדולה (יו"ד ס" כד הגב"י אות כ) כתב, שמחה בשוחט שהיה שוחט בישיבה, והטעם משום שיש חשש שיכביד על הבהמה ותבוא לידי דרוסה, והובאו דבריו **בבאר היטב** (יו"ד שם סק"ג). **ובפרי מגדים** (יו"ד שם שפ"ד סק"ה) כתב, שבדיעבד אם שחט במיזבח אין להחמיר בזה במקום הפסד מרובה, וגם כשאין הפסד מרובה יש לצדד להקל באם יודע השוחט שלא דרס.

באגרות משה (שו"ת יו"ד ח"ב ס"א) נשאל, שלכאורה יש להביא ראיה מהתוספות בסוגייתנו (ד"ה גובהה) שכתבו שהשחיטה בבית המקדש היתה נעשית בישיבה, הרי שמוותר לכתחילה לשחוט בישיבה ואין חשש בדבר, והשיב שדברי התוספות הללו אין הכוונה בהם כפשוטם, שהיו יושבים בבית המקדש בעת השחיטה, שהרי אסור לשבת בעזרה (יומא כה.), ואף לדעת הסוברים שמוותר לשבת בעזרה בכדי לאכול קדשים משום שהם צורך העבודה (ראה תוס' יומא שם ד"ה אין), היינו דווקא באכילה שיש בה צורך בישיבה, ולכן הישיבה באכילה היא צורך עבודה, אבל שחיטה אין שום צורך לשבת בה שהרי אדרבה בעמידה יותר ראוי ויותר קל לשחוט, ומוכרחים לומר בכוונת התוספות, שהשחיטה בבית המקדש אי אפשר לעשותה בעמידה אלא בכפיפה לארץ, כיון שהקרבת מוטל על הרצפה שהרי אסור לתלות את הבהמה ולשחוט אותה כך כמו בא לעיל (כו.), וזו כוונת התוספות ששוחט בכפיפה לארץ [ולכן אינו יכול לראות את הפתח], ולפי זה אין הוכחה מדברי התוספות שמוותר לשחוט לכתחילה מיזבח.

בדעת קדושים (סי' א סק"ח) כתב, שלא ראה שאסרו האחרונים לשחוט בישיבה, ויש להביא ראיה מזבחים שהשחיטה במיזבח כשרה, וביאר **בידולי הקדש** (סק"ז) שהראיה היא מהמובא לעיל (לא:), שכל הפסולים בעבודת הקרבן כשרים לשחיטתו ואפילו לכתחילה, כמבואר בגמרא שם שרק טמא אסור לו לכתחילה לשחוט, ובכלל הפסולים הוא היושב שאף על פי שבשאר עבודות המקדש הוא פסול, בשחיטה הוא כשר, הרי שמוותר לכתחילה לשחוט בישיבה. אמנם כתב שהמנהג הפשוט שלא לשחוט בישיבה ולכן אין להקל, והוסיף שגם הוא שלא לצורך כי החלש באבריו בכל אופן נמנע מלשחוט, וסיים בצ"ע.

אך **באגרות משה** (שו"ת יו"ד ח"א ס"ב) כתב, שלא שייך לומר שיש מנהג שאין לשחוט בישיבה, כיון שבדרך כלל השחיטה במעומד קלה יותר, ולכן נוהגים השוחטים לעמוד בעת שחיטתם, ושוחט שקשה עליו העמידה ויותר נוח לו לשבת בשחיטה הוא דבר שאינו מצוי, ולא שייך לקבוע על זה מנהג. וביאר שנראה שגם הכנסת הגדולה מודה שמוותר לשחוט לכתחילה למי שיודע שלא ידרוס אף כשיושב, ורק לסתם אנשים סובר הכנסת הגדולה שיש לחוש שידרסו ואין להם לשחוט לכתחילה, או שנשתנו הטבעים, ואף שבזמן חז"ל לא היה שום חשש בישיבה בזמנינו ידעו האחרונים שיש לחוש, ומכל מקום כתב שבדיעבד ודאי אין לאסור אם שחט בישיבה, שמעצמינו אין לנו לחדש איסורים בלא מקור מהש"ס ורבתינו הראשונים.

וכמו כן אין להעביר את השוחט ממשרתו בגלל ששחט במיזבח ולא ידע מדברי הבאר היטב והפרי מגדים ואולי גם שאר הלכות שחיטה אינו יודע, מפני שיש לו כתב קבלה שיודע הלכות שחיטה.

שיטת היראים בשקיעת החמה להחשיבו ללילה

בסוגייתנו מבואר שדם שלא נזרק נפסל בשקיעת החמה, והדבר נלמד מהפסוק (ויקרא ז טז) 'ביום הקריבו את זבחו יאכל'. **ביראים** (סי' רעד, הו"ד באגודה פ"ב אות מט, ובהגהות מרדכי שבת פ"ב רמז תנו) הוכיח מכך שזמן בין השמשות הוא קודם שקיעת החמה, ומה שאמרו (שבת לד:) משתשקע החמה, היינו משנטוה החמה מעט ומכירים העולם שרוצה לשקוע, אבל לאחר שקיעת החמה הוא לילה גמור וכאמור בסוגייתנו שדם הזבחים נפסל כבר בשקיעת החמה.

אולם התוספות בסוגייתנו (ד"ה מנין) כתבו, שלענין כל המצות שבתורה נחשב עדיין ליום עד צאת הכוכבים, כמו בא במגילה (כ:): שאף על פי שאין ראיה לדבר, מכל מקום יש זכר לדבר וכאמור (נחמיה ד טו) 'ואנחנו עושים במלאכה, וחצים מחזיקים ברמחים מעלות השחר ועד צאת הכוכבים' ונאמר (שם ד טז) 'והיו לנו הלילה משמר והיום מלאכה', ורק לענין דם זבחים נחשב כבר משקיעת החמה ללילה, ונלמד כן מיתור הפסוק 'ביום הקריבו' וגו', שכבר נלמד מן הפסוק (ויקרא ז לח) 'ביום צוותו' שאין עבודות המזבח כשרים בלילה, ובאה הדרשה הנוספת לומר שמשקיעת החמה נחשב ללילה לענין זה.

ובמשנה ברורה (סי' רסא ס"ק כג) כתב, שמי שמחמיר על עצמו ופורש ממלאכה בערב שבת חצי שעה או על כל פנים שיש שעה קודם שקיעת החמה אשרי לו, שהוא יוצא בזה ידי שיטת כל הראשונים, אף שיטת היראים. [עוד נחלקו הראשונים בזמנו של צאת הכוכבים וראה בזה בדברינו להלן].

בחתם סופר (שו"ת או"ח ס"י פ) נשאל לענין ברית מילה לתינוק שנולד בשבת אחר הצהרים בין השמשות, אם יש לחוש לדעת היראים שזמן בין השמשות הוא קודם השקיעה, ולאחר השקיעה הוא כבר לילה גמור ולדחות את הברית ליום ראשון, והשיב שהנה אנחנו כולנו עושים במלאכה ערב שבת קודש עד קרוב לשעה או ג' רבעי שעה עד צאת הכוכבים, נמצא שאנו תופסים במוחלט כשיטת ר"ת המובא בתוספות, ואיך אחר כך בהגיע יום שבת ויהיה מוטל עליו למול את בנו ביום השמיני ללידתו, יאמר ויחוש לדעת הסוברים שכבר היה לילה אז, ויתעצל במצות עשה למול את בנו, ונמצא עושה שני קולות סותרים זה את זה ויהיה מן המתמיהים.

וכתב עוד, שאף שאינו כדאי להכריע במקום אלו הגדולים, מכל מקום דבריהם צע"ג שבכמה מקומות שבש"ס נראה שלילה נחשב רק מלאחר צאת הכוכבים. ועיי"ש מה שהכריע בזה למעשה בענין באיזה שעה הוציא ראשו.

אך כתב להעיר, שהנה לכל הדעות לענין דם זבחים נחשב כבר לילה משעת שקיעת החמה, ואם כן בדין שתקדים זמן תפילת ערבית מתחילת השקיעה משום שהיא נתקנה כנגד אברים ופדרים, שהרי לענין זבחים הלילה מתחיל מהשקיעה, והוא קודם לזמן קריאת שמע שהוא מצאת הכוכבים.

נתאחר באכילת מצה אחר חצות

בביאור הלכה (סי' תעז ס"א ד"ה ויהא) כתב, שהיות ונחלקו הראשונים אם ההלכה כדעת רבי אלעזר בן עזריה וזמן אכילת מצה הוא עד חצות בלבד, או שההלכה כדעת ר"ע וזמן אכילת מצה הוא עד עלות השחר, על כן הסכימו האחרונים שאף שבודאי חייב לאכול מצה אף כשנתאחר לאחר חצות, משום ששמא הלכה שמן התורה זמנו כל הלילה, על כל פנים לא יברך על אכילת מצה מפני שספק ברכות להקל.

באורחות חיים (סי' תעז סק"ג) כתב, שהוא הדין אם עבר חצות ולא אמר ההגדה יאמר אחר חצות, אבל לא יברך ברכת 'אשר גאלנו', כי מצות סיפור יציאת מצרים היא בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך, ולאחר חצות שלכמה מן הפוסקים אין חיוב מצה ומרור גם חיוב סיפור יציאת מצרים אין, וספק ברכות להקל.

במשכנות יעקב (שו"ת או"ח סי' קלט) הוכיח מהמעשה המובא בהגדה שהיו התנאים מסובים בבני ברק וסיפרו ביציאת מצרים כל הלילה וביניהם רבי אלעזר בן עזריה ור"ע, וכידוע זמן מצות סיפור יציאת מצרים תלוי בזמן אכילת הפסח, הרי שהסכימו התנאים להלכה שזמן אכילת מצה הוא כל הלילה, וכתב שנראה שדעת רבן גמליאל הסכימה כן והוא היה הנשיא, ולכך עשו כולם כדעתו, והביא עוד הוכחות לכאן ולכאן, וסיים שאם נתאחר לאכול מצה עד אחר חצות לא יברך, אך מכל מקום המברך לא הפסיד. וכן בשדי חמד (אס"ד מערכת חמץ ומצה סי' יד אות יא) כתב, אם לא אכל מצה קודם חצות בלילה הראשונה יאכל אחר חצות, ויש להסתפק אם יברך, והמברך לא הפסיד שהעיקר להלכה הוא שהחיוב כל הלילה שכן פסק הרמב"ם (חמץ ומצה פ"ו ה"א), וגם הר"ף השמיט הדין שאם אכל אחר חצות לא יצא, וציין לדברי המשכנות יעקב הנ"ל. [אולם עיין בשפת אמת (עה"ת פסח שנת תרמ מאמ"ב) שאינו רחוק לומר שהמעשה המובא בהגדה היה בלילה אחרת ולא בליל פסח].

באור שמח (חמץ ומצה פ"ו ה"א) כתב, שכיון שאדם שנתאחר ולא אכל מצה עד חצות, חייב לאכול מצה אחר חצות משום שיש כאן ספק מן התורה אם חייב באכילת מצה, וספק דאורייתא לחומרא, לכך יש לו לברך על אכילת מצה וכדעת רוב הפוסקים (ראה ביאור הגר"א לשו"ע או"ח סי' תרפח ס"ד ד"ה ולא יברך) שהמסופק במצוה דאורייתא חייב לברך עליה, וכן מחויב מספק במצות הגדה וסיפור יציאת מצרים שהיא מן התורה. וכתב עוד שכיון שנתחייב מספק באכילת כזית מצה, נתחייב גם באכילת מרור וארבע כוסות שהם מצוה מדרבנן, ויברך על כל כוס וכוס.

ובאמרי נועם (דזיקוב, ח"ב שו"ת בסוף הספר סי' ד) כתב ליישב מה שנהגו כמה אנשי מעשה בליל שני של פסח להתעכב באכילת מצה ואפיקומן עד אחר חצות, שלכאורה הוא נגד פסק השולחן ערוך, וביאר שהוא כדעת התוספות (מגילה כא. ד"ה לאתויי) שפסקו, שאף שהאפיקומן צריך לאכול קודם חצות מפני שהוא זכר לפסח, עם כל זה אמירת הלל שהוא אחר אפיקומן אף שהוא זכר לאמירת הלל בזמן אכילת פסח, אף על פי כן אין לחוש לאומרו אחר חצות כיוון שהוא מדרבנן, וכמו כן יום טוב שני שהוא מדרבנן ניתן להקל בו לאכול גם המצה לאחר חצות.

כיצד עלה בכבש ופנה לסובב ובא לו לקרן דרומית מזרחית מזרחית צפונית צפונית מערבית מערבית דרומית

דע כי בענין זה היה הכהן מיחד הדברים העליונים, ודע כי כלל הכל נקרא כבש, ופנה לסובב הוא המאור העליון שהוא מקיף את הכל ולשם היתה כוונתו להמשיך ממנו עד בית מלכותו, ולזה אמר ובא לו לקרן הוא קרן דוד. דרומית הוא חסד לאברהם כענין שנאמר (שיר השירים ב ו) 'וימינו תחבקני' ושם הוא עץ החיים, וצריך ליחדו במזרח שהוא האב העליון שמשם זורח האור, וזהו שאמר דרומית מזרחית, וצריך להתקשר יחד דרום במזרח וצריך ליחד מזרח בצפון היא אם הבנים, כענין שנאמר (תהלים יז ד) 'וצפונך תמלא בטנם', לפי שהוא הנהר המשקה נטיעות הגן ונקרא צפון לפי שנאצלה ממנה מדת הדין הקשה, ואם היא רחמים, ואחר כך צפונית מערבית לקשור עם בתה, ואחר כך מערבית דרומית חוזר ממקום שהתחיל כדי ליחדה ברחמים, והוא סוד אסתר ירקרוקת היתה וחוט של חסד משוך עליה (מגילה יג.), והכהן היה מעורר מדת החסד על ישראל, ולפיכך היה משלים שם כי שם ביתו, והכהן היה פועל פעולה זו למטה ומעורר הדברים העליונים למעלה להתברך מהמקור העליון, ומשם יפרד לעולם הנפרדים ואז יתברך עולם השפל.

(תולעת יעקב, סוד הקרבנות)

והיתה הרשת עד חצי המזבח התורה נתנה מחיצה להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים

יש להבין מדוע התורה אינה קוראת לרשת בשמה העצמי מכבר אלא כותבת והיתה הרשת. ויש לומר אמרו חז"ל 'והיתה הרשת עד חצי המזבח' התורה נתנה מחיצה להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים, על פי דבריהם אפשר לומר, כי למילה רשת יש משמעות נוספת והיא מלשון רשות, כפי שנאמר לענין שבת שיש ארבע רשויות, והוא מקום מיוחד ומוגבל לתשמיש מסוים, וכיון שתפקיד המכבר הוא לחלוק את הרשות של המזבח בין חלק העליון לחלק התחתון, לכן קראה התורה למכבר רשת בהיותו מסמל גם את תפקידו של המכבר.

(הכתב והקבלה, תרומה)

ארץ ישראל גבוהה מכל הארצות

איתא (במד"ר טז ח) עלו זה בנגב להעולים בו, וצריך ביאור. ונ"ל דהנה רש"י כתב בכמה מקומות שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות, ורגיל אאמ"ו הגנ"י להסביר (עיין שו"ת חיי"ד סימן רל"ד) כי בכדור הארץ לא שייך לומר ולקבוע מקום גובהו, דמאיזה מקום מתחיל ולית ליה התחלה ולא תכלית, אלא אותו מקום שהוא המכוון שלכך נעשה שם מקום גובהו ובו מתחיל. והנה ארץ ישראל זה מכוון העולם ומשם הושתת העולם, ולכן ארץ ישראל גבוהה מכל ארצות באיכותם, עכ"ד הקדושים. והנה כל זה לאלו שעובדים השם ומוזים בארץ ישראל לאלו ארץ ישראל גבוהה מכל ארצות, משא"כ להכופרים במעלותיה כמרגלים וכדומה. וזהו פירוש המדרש, עלו זה בנגב, להעולים, לכאלו שעוליה הולכים וגדול בארץ ישראל לאלו הוי עליה משא"כ להכופר בה וק"ל.

(כתב סופר, שלח)

לקראת תחילת לימוד סדר קדשים במסגרת הדף היומי

ומקבלים
במתנה

מבצע
אדיר!

מצטרפים למשפחת מנויי

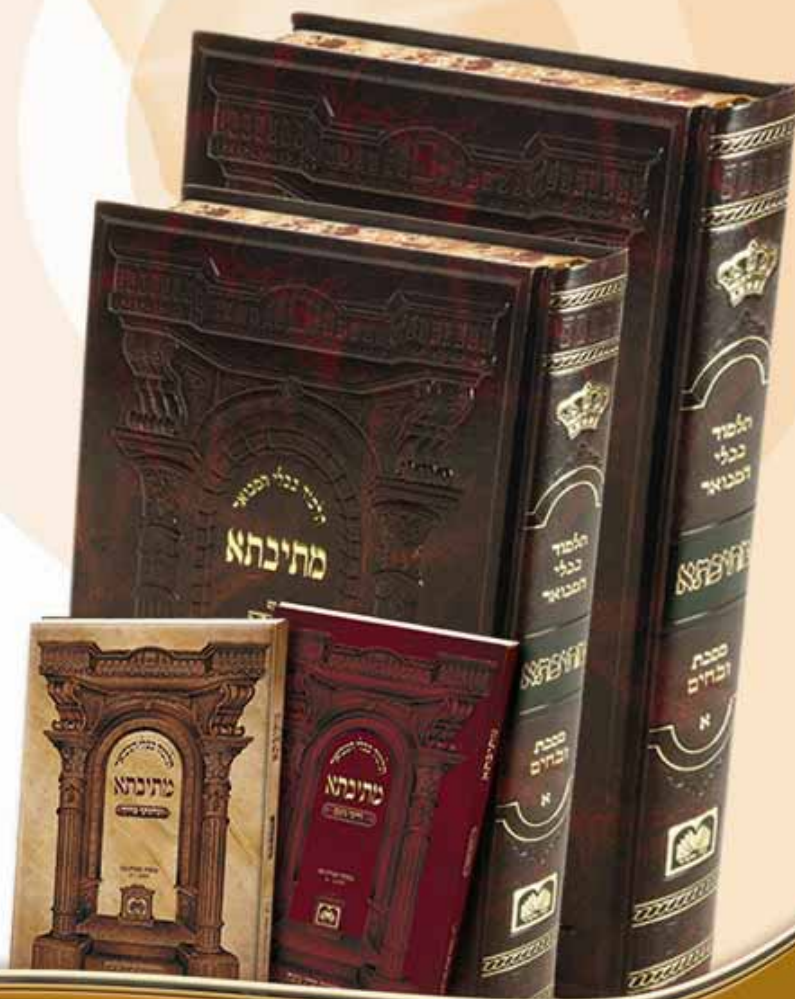
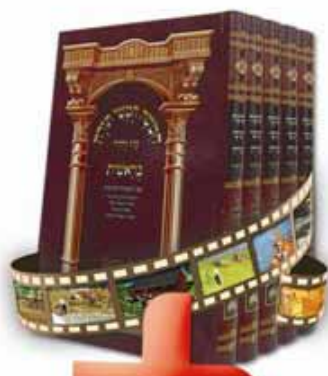
'מת'בתא'

גם

שובר זיכוי למימוש
במוקד עוז והדר

וגם

סט חומשים מפוארים
(גודל בינוני) עוז והדר
עם תמונות תלת מימד

שובר מתנה על סך **200 ₪**
לרכישת מיטב ספרי 'עוז והדר'
המופץ במוקד ההזמנות של 'עוז והדר' בטלפון 1800-22-55-66

השובר ניתן להשתמש בו לרכישת ספרים ממופצי 'עוז והדר' בלבד. הסכום יישלם אוטומטית על ידי המוקד. הסכום יישלם אוטומטית על ידי המוקד. הסכום יישלם אוטומטית על ידי המוקד. הסכום יישלם אוטומטית על ידי המוקד.

המבצע לרוכשים מנוי על כרכי מתיבתא בלבד, רוכש מנוי על חוברות מתיבתא יקבל במתנה סט חומשים גודל בינוני עם תמונות התלת מימד.

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

להגדיל תורה ולהאדירה